

ORJİNAL ARAŞTIRMA ORIGINAL RESEARCH

DOI: 10.5336/healthsci.2024-105297

Ebeveyn Besleme Davranışlarının 2-6 Yaş Çocuklarda Fazla Kiloluluk ve Obezite Üzerine Etkisi: Tanımlayıcı Araştırma

Investigation of the Effect of Parental Feeding Behaviors in Relation to Overweight and Obesity in Children Aged 2-6: A Descriptive Research

Aslı Ayça ÖZYAZGAN TOKAY^a, Fuat ZENGİN^b, Adnan TOKAY^c, Erkan PEHLİVAN^d

^aAkçadağ Şehit Gökhan Aslan Devlet Hastanesi, Beslenme ve Diyetetik Kliniği, Malatya, Türkiye

^bBostanbaşı 2 no'lu Aile Sağlığı Merkezi, Malatya, Türkiye

^cAkçadağ Şehit Gökhan Aslan Devlet Hastanesi, Malatya, Türkiye

^dİnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı AD, Emekli Öğretim Üyesi, Malatya, Türkiye

Bu çalışma, 8. Uluslararası Fetal Hayattan Çocukluğa İlk 1000 Gün Anne-Çocuk-Beslenme Kongresi'nde (18-20 Mart 2021, Ankara) sözlü olarak sunulmuştur.

ÖZET Amaç: Çalışmanın amacı, Malatya ilinde bir aile sağlığı merkezine başvuran annelerin besleme davranışlarının, 2-6 yaşlarındaki çocukların fazla kiloluluk ve obezite üzerinde etkisini incelemektir. **Gereç ve Yöntemler:** Veriler Malatya ili Yeşilyurt ilçesine bağlı Bostanbaşı 2 no'lu Aile Sağlığı Merkezi'ne 2021 yılı Şubat ve Mart aylarında başvuran 2-6 yaş çocuğu olan 261 anneye gönüllülük esasına dayalı anket formu uygulanarak Google Form aracılığı ile toplanmıştır. Katılımcılara uygulanan anket formu 3 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde ebeveyne ait bazı sosyodemografik özellikler, 2. bölümde çocuğa ait bazı sosyodemografik özellikler, 3. bölümde ise ebeveyn besleme tarzı ölçeği yer almaktadır. Çalışma için etik kurul onayı ve ilgili kurumdaki gerekli izin alınmıştır. Veriler SPSS 22.0 ile değerlendirilmiştir. **Bulgular:** Çalışmada üniversite ve üzeri öğrenimi olan annelerin ölçek toplam puanı ve yemeye teşvik alt ölçek puanı, lise ve altı öğrenimi olan annelerden anlamlı olarak daha yüksek; yardımcı besleme alt ölçek puanı ise anlamlı olarak daha düşük bulunmuştur ($p<0,05$). Ölçek toplam ve alt ölçek puanları ile çocukta hastalık varlığı, babanın öğrenim düzeyi, algılanan ekonomik durum, aylık kişi başına yiyeceğe ayrılan para miktarı ve çocuğun beden kitle indeksi arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($p>0,05$). Hastalığı olan çocuklarda yardımcı besleme alt ölçek puanı anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur ($p=0,036$). **Sonuç:** Bu çalışmada fazla kiloluluk ve obezite ile ebeveyn davranışları arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır. Çocukta hastalık varlığı, anne öğrenim düzeyinin düşük olması, gün içerisinde çocuğun bakımını annenin üstlenmesi ve çocuğun yemek yeme sıklığının az olması ebeveynlerde yardımcı besleme davranışını artırmaktadır.

ABSTRACT Objective: The aim of the study is to examine the effects of feeding behaviors of mothers who applied to a family health center in Malatya province on overweight and obesity of their children aged 2-6 years. **Material and Methods:** The data were collected via Google Form by applying a voluntary survey form to 261 mothers with children aged 2-6 who applied to Bostanbaşı no. 2 Family Health Center in Yeşilyurt district of Malatya province in February and March 2021. The questionnaire form applied to the participants consists of 3 parts. In the 1st part, some socio-demographic characteristics belonging to the parents, in the 2nd part some sociodemographic characteristics of the child, and in the 3rd part, the parent feeding style scale were included. Ethics committee approval and necessary permission from the relevant institution were obtained for the study. The data were evaluated with SPSS 22.0. **Results:** In the study, mothers with university or higher education had significantly higher scale total score and encouragement to eat subscale scores than mothers with high school or lower education; the auxiliary feeding subscale score was significantly lower ($p<0,05$). No significant relationship between the total and subscale scores of scale and the presence of illness in the child, father's education level, perceived economic status, the amount of money allocated for food per person per month and the child's body mass index ($p>0,05$). The auxiliary feeding subscale score were found to be significantly higher in children who have disease ($p=0,036$). **Conclusion:** In the this study, no significant relationship was found between overweight and obesity and parental behavior. The presence of illness in the child, the low education level of the mother, the mother's taking care of the child through out the day, and the low frequency of eating the child increase the helping feeding behavior in the parents.

Anahtar Kelimeler: Obezite; besleme tarzı; okul öncesi çocuk

Keywords: Obesity; feeding methods; preschool child

KAYNAK GÖSTERMEK İÇİN:

Özyazgan Tokay AA, Zengin F, Tokay A, Pehlivan E. Ebeveyn besleme davranışlarının 2-6 yaş çocuklarda fazla kiloluluk ve obezite üzerine etkisi: Tanımlayıcı araştırma. Türkiye Klinikleri J Health Sci. 2025;10(2):274-81.

Correspondence: Aslı Ayça ÖZYAZGAN TOKAY

Akçadağ Şehit Gökhan Aslan Devlet Hastanesi, Beslenme ve Diyetetik Kliniği, Malatya, Türkiye

E-mail: a.a.ozyazgan@hotmail.com

Peer review under responsibility of Türkiye Klinikleri Journal of Health Sciences.

Received: 04 Sep 2024

Received in revised form: 28 Feb 2025

Accepted: 06 Mar 2025

Available online: 03 Apr 2025

2536-4391 / Copyright © 2025 by Türkiye Klinikleri. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

Çocuklukta görülen fazla kilo ve obezite, çocuklukla beraber gençlik sonrası yetişkinlikte görülen hastalıklar açısından da önemli risk oluşturmaktadır. Bu açıdan çocukluk dönemi fazla kiloluluk ve obezite önemli bir halk sağlığı sorunu olarak görülmektedir. Alışkanlıkların büyük ölçüde şekillendiği okul öncesi dönem tüm yaşamı önemli düzeyde etkilemektedir.^{1,2} Okul öncesi dönemdeki çocukların beslenme alışkanlıkları, yemek yeme davranışları ve bunları etkileyen faktörlerin tespit edilmesi çeşitli beslenme sorunlarının önlenmesinde etkili olacaktır.³

Okul öncesi dönem, doğru beslenme, hayati öneme sahip olup büyüme ve gelişme açısından en önemli faktörlerden biri olarak kabul edilmektedir. Bu açıdan, çocukların düzenli aralıklarla büyümelelerinin izlenmesi, yapılan izlemlerin değerlendirilmesi, çocuğun sağlık durumu konusunda önemli bulgusu olup ve beslenmeyle ilişkili sağlık sorunlarının tespiti, önlenmesi ve tedavisi için önem arz etmektedir.⁴

Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Acil Yardım Fonu, Dünya Sağlık Örgütü [World Health Organization (WHO)] ve Dünya Bankası Grubu 2019 yılı verilerine göre dünyada 5 yaş altı çocukların %5,9'unun (40,1 milyon) fazla kilolu olduğu tahmin edilmektedir.⁵ Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2018 verilerinde 5 yaş altı çocukların %8'i fazla kiloludur.⁶ Ülkemizde ise Türkiye Çocukluk Çağı Şişmanlık 2016 Araştırması sonuçlarına göre fazla kilolu ve obez okul çağı çocuklarının oranı %24,5'dir.⁷ Ebeveynlerin genetik yapısı, beslenme ve yaşam tarzları diğer alışkanlıklarda olduğu gibi çocukların beslenme alışkanlıklarını da etkilemektedir.⁸ Ebeveynlerinin ikisi de obez olan çocukların obez olma olasılığı 10-12 kat daha fazladır.⁹ Yapılan çalışmalar, obez çocukların anne/babalarının da genel olarak şişman olduğunu göstermektedir.^{3,8-11}

Toplumsal sahip olduğu sağlıklı yetişkinlerin varlığı çocukluk çağında zihinsel, bedensel açıdan sağlıklı, mutlu çocukların olması için gerekli çalışmaların yapılması, sağlıklı bir toplumun oluşması ve sürekliliği açısından gerekli olduğu gibi, halk sağlığı açısından akılcı bir yatırımdır.^{12,13} Ebeveynler çocuklarının beslenme açısından davranış edinmelerinde birincil etkili bir role sahiptir. Anne ve babanın bes-

lenme tercihleri, düzenleri, yemek yeme konusunda tutum ve davranışları çocuklarının beslenme davranışları ve ağırlıkları arasında ilişki bulunmaktadır.¹⁴ Ebeveynler çocuğun beslenmesini sağlamakla birlikte rol model olmakta ve erken çocukluk döneminde çocukların beslenme alışkanlıklarının oluşmasında önemli belirleyicilerdir. Ebeveynler çocukların besin seçiminden sorumlu olmakta ve özellikle okul öncesi dönemde çeşitli çocuk besleme programları ile çocuk beslenme davranışında etkili oldukları görülmektedir.¹⁵

Çalışmanın amacı, Malatya ilinde bir aile sağlığı merkezine başvuran annelerin ebeveyn besleme davranışlarının, 2-6 yaşlarındaki çocukların fazla kiloluluk ve obezite üzerinde etkisini incelemektir.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

ARAŞTIRMANIN TÜRÜ, EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın türü, tanımlayıcı tipte bir çalışmadır.

Araştırmanın örneklem büyüklüğü hesaplanırken evren büyüklüğü 1.262 alındığında, sıklık bilinmediğinden beklenen sıklık %50 alındığında, %95 güven aralığında %5 hata ile örneklem büyüklüğü 294 olarak hesaplanmıştır.

VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Çalışma verileri Şubat 2021-Mart 2021 tarihleri arasında Malatya ili Yeşilyurt ilçesine bağlı Bostanbaşı 2 no'lu Aile Sağlığı Merkezi'ne bağlı 2-6 yaş çocuğu olan ve çalışmaya katılmayı kabul eden 261 anneye gönüllülük esasına dayalı veri toplama formu uygulandı. Veriler Google Formlar (Alphabet, Inc. USA) aracılığı ile uygulanarak toplanmıştır. Forma girilen yanlış veya eksik bilgiler sebebi ile 23 form değerlendirmeye alınmamış, çalışma 238 kişi ile tamamlanmıştır.

Katılımcılara uygulanan anket formu 3 bölümden oluşmaktadır; 1. bölümde ebeveynin ait yaş, öğrenim düzeyi, ekonomik düzeyin sorgulandığı bazı sosyodemografik özellikler, 2. bölümde çocuğa ait beden kitle indeksi (BKİ), hastalık durumu, gün içinde bakımıyla ilgilenen kişinin sorgulandığı bazı sosyodemografik özellikler, 3. bölümde ise ebeveyn besleme tarzı ölçeği (EBTÖ) yer almaktadır. Değerlendirmeye alınan bireylerin çocuklarının vücut ağır-

lığı kalibre edilmiş 0,1 kilograma duyarlı baskülde ayakkabısız ve ince kıyafetle, boyları 0,1 santimetre aralıklı stadiometrede ayakkabısız, topukları birleşik, baş Frankfort Horizontal düzlemde, topukları, kalça ve omuzları stadiometreye dayalı olarak ölçümleri yapılmıştır. Elde edilen boy ve ağırlık değerleri kullanılarak ağırlık(kg)/boy(cm)² hesaplaması ile BKİ (kg/m²) bulunmuştur. Çocukların fazla kiloluluk ve obezite durumları WHO'nun 5-19 yaş kız ve erkek BKİ kriterlerine göre değerlendirilmiştir. Çalışmada 5 persentil altı yetersiz beslenme, 5-15 persentil arası zayıf, 15-85 persentil arası normal, 85-95 persentil arası kilolu, 95 persentil ve üzeri obez olarak değerlendirilmiştir.¹⁶ Anne ve baba eğitim yaş ve eğitim düzeyleri gruplandırılırken, farklı çalışmalar ışığında gruplardaki birey sayılarının yakın olması sağlanmaya çalışılmıştır. Ekonomik durum algıları, bireylerin kişisel olarak algılarına göre değerlendirmeleri şeklinde yapılmıştır. Çalışmada kullanılan EBTÖ, Ebeveyn besleme alışkanlıklarını belirlemek için, anne ve babanın cevaplayacağı bir ölçekdir. Wardle tarafından geliştirilen ölçek, Özçetin ve ark. tarafından Türkçe'ye uyarlanmış, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır.^{17,18} Ölçek 27 maddelik, 5'li Likert tipi bir ölçektir. Beş alt ölçekten oluşmaktadır: Duygusal besleme, yardımcı/enstrümantal besleme, yemeye teşvik/cesaretlendirici besleme, sıkı kontrollü besleme, toleranslı kontrollü besleme. Stres varlığında çocuğa yiyecek verilmesi duygusal beslenme, ödül olarak yiyecek verilmesi yardımcı (enstrümantal) beslenme, yemek için çocuğun teşviki cesaretlendirici (teşvik edici) beslenme, çocuğun yiyeceklerinin miktar ve niteliğinin kontrolü kontrol edici beslenme olarak değerlendirilir. Ölçekten 5, 17, 20 ve 26. maddelerden oluşan sıkı kontrol alt boyutundan en fazla 20 puan; 1, 11, 14, 16 ve 23. maddelerden oluşan ve 1, 11, 16 ve 23. maddeleri ters çevrilen toleranslı kontrol alt boyutundan en fazla 25 puan; 2, 13, 15, 21 ve 25. maddelerinden oluşan duygusal besleme alt boyutundan en fazla 25 puan alınabilmektedir. 3, 4, 6, 8, 10, 12, 19 ve 27. maddelerinden oluşan yemeye teşvik/cesaretlendirici besleme alt boyutu ve en fazla 40 puan; 7, 9, 18 ve 22. maddelerinden oluşan enstrümantal besleme alt boyutundan en fazla 20 puan alınabilmektedir. Her alt boyuttan alınan puanın artması, beslenme tarzına daha yatkın olduğunu göstermektedir.

VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Verilerin istatistiksel değerlendirmesi IBM SPSS 22.0 (IBM, Inc. USA) programında yapılmıştır.

Yapılan Kolmogorov-Smirnov testinde EBTÖ ve alt ölçek puanlarının normal dağılıma uymadığı ($p<0,05$) görülmüştür. İstatistiksel analizlerde ki-kare testi ve normal dağılıma uymayan verilerde nonparametrik testler (Mann-Whitney U, Kruskal-Wallis varyans analizi, "post hoc" testi olarak Bonferroni düzeltmesi yapılarak Mann-Whitney U testi) kullanılmıştır. Tüm değerlendirmelerde $p<0,05$ kabul edilmiştir.

ETİK İLKELER

Çalışmanın yapılması için İnönü Üniversitesi Etik Kurulu (tarih: 26 Ocak 2021, no: 2021/1543) ve Malatya İl Sağlık Müdürlüğü'nden gerekli resmi izinler alınmıştır. Gönüllülük esasına dayalı olarak çalışma yürütülmüştür. Çalışma Helsinki Deklarasyonu prensiplerine uygun olarak yapılmıştır.

BULGULAR

Çalışmaya 2 ve 6 yaş aralığında çocuğu olan 238 birey katıldı. Araştırmaya katılan annelerin yaş ortalaması $33,3\pm4,4$ 'tür. Çalışmaya katılan çocukların annelerinin %31,9'u lise ve altı, %68,1'i üniversite ve üzeri öğrenime sahiptir. Baba öğrenim düzeyi incelendiğinde %20,2'si lise ve altı, %51,2'si üniversite ve %28,6'sı lisansüstü öğrenime sahiptir. Ebeveynlerin ekonomik durum algıları genel olarak orta ve iyidir (Tablo 1).

Çalışmada çocukların %4,2'sinde tanısı konulmuş bir hastalığı vardı. Çocukların %69,7'sinin bakımı ile gün içinde annesi ilgilenmektedir. BKİ gruplamasına göre çocukların %75,6'sı zayıf ve normal kilolu, %24,4'ü kilolu ve obezdir (Tablo 2).

Tablo 3'te görüldüğü gibi çalışmada anne öğrenim düzeyi lise ve altı olan bireylerin çocuklarının %20,6'sı zayıf ve normal kilolu, %11,4'ü kilolu ve obez; üniversite ve üzeri olan bireylerin çocuklarının %55,0'ı zayıf ve normal, %13,0'ı kilolu ve obez olup gruplar arasındaki fark anlamlıdır ($p=0,006$). Farkı oluşturan grup zayıf ve normal ağırlığa sahip lise ve altı öğrenim düzeyindeki annelerdir. Baba öğrenim düzeyi, algılanan ekonomik durum ve çocuğun bakı-

mını gün içinde yapan kişi ile çocuğun BKİ'si arasında anlamlı ilişki yoktur ($p>0,05$).

Anne yaşı 36 ve üzeri olan bireylerde 31-35 yaş aralığında olanlara göre daha fazla sıkı kontrollü besleme davranışı ($p=0,018$), daha az toleranslı kontrollü yeme davranışı görüldü ($p=0,009$). Baba yaşı 35 ve altı olan bireylerde toleranslı kontrollü besleme davranışı alt ölçek puanı anlamlı olarak daha fazladır ($p=0,002$). Anne öğrenim düzeyi lise ve altı olanlarda

TABLO 1: Araştırmaya katılan bireylerin sosyodemografik özellikleri

Sosyodemografik özellik	Sayı	%
Anne yaşı		
≤30	67	28,1
31-35	99	41,6
36≤	72	30,3
Anne öğrenim düzeyi		
Lise ve altı	76	31,9
Üniversite ve üzeri	162	68,1
Baba yaşı		
≤35	112	47,1
36≤	126	52,9
Baba öğrenim düzeyi		
Lise ve altı	48	20,2
Üniversite	122	51,2
Lisans üstü	68	28,6
Algılanan ekonomik durum		
İyi	83	34,9
Orta	140	58,8
Kötü	15	6,3
Toplam	238	100,0

TABLO 2: Araştırmaya katılan bireylerin çocuklarının sosyodemografik özellikleri

Sosyodemografik özellikler	Sayı	%
Tanısı konulmuş bir hastalığı olma durumu		
Yok	228	95,8
Var	10	4,2
Gün içinde çocuğun bakımı ile ilgilenen kişi		
Anne	166	69,7
Diğer (akraba, bakıcı, kreş)	72	30,3
BKİ (kg/m ²)		
Zayıf-Normal	180	75,6
Kilolu-obeze	58	24,4
Toplam	238	100,0

BKİ: Beden kitle indeksi

TABLO 3: Araştırmaya katılan bireylerin ekonomik durum, anne öğrenim düzeyi, baba öğrenim düzeyi, çocuğun bakımını yapan kişiye göre BKİ değerlerinin karşılaştırılması

Bazı sosyodemografik özellikler	Zayıf-normal Sayı	%	Kilolu-obeze Sayı	%	p değeri
Algılanan ekonomik durum					
İyi	65	27,3	18	7,6	0,315
Orta	106	44,5	34	14,3	
Kötü	9	3,8	6	2,5	
Anne öğrenim düzeyi					
Lise ve altı	49 ^a	20,6	27	11,4	0,006
Üniversite ve üzeri	131	55,0	31	13,0	
Baba öğrenim düzeyi					
Lise ve altı	33	13,9	15	6,3	0,123
Üniversite	99	41,6	23	9,7	
Lisans üstü	48	20,2	20	8,4	
Çocuğun bakımını gün içinde yapan kişi					
Anne	123	51,7	43	18,1	0,403
Diğer	57	23,9	15	6,3	

^aFarklılığı oluşturan grup; BKİ: Beden kitle indeksi

üniversite ve üzeri olanlara göre yemeye teşvik davranışı alt ölçek puanı anlamlı olarak daha düşüktür ($p=0,001$). Çocukta hastalık varlığı, yardımcı besleme davranışını artırdığı görülmektedir ($p=0,036$). Çocuğun öğün sayısının 2 ve daha az olanlarda yardımcı besleme davranışı alt ölçek puanı, 4 ve üzeri olanlardan anlamlı olarak daha yüksektir ($p=0,001$). Baba öğrenim düzeyi, algılanan ekonomik durum ve çocuğun BKİ'si ile besleme davranış puanları arasında anlamlı bir ilişki yoktur (Tablo 4).

TARTIŞMA

Ebeveynlerin besleme tarzını etkileyen etmenlerin incelendiği bu çalışmada ebeveyn besleme davranışının anne yaşı, baba yaşı, anne öğrenim düzeyi, çocukta hastalık varlığı ve çocuğun öğün sayısı ile etkilendiği görüldü. Annenin besleme tarzı ile BKİ arasındaki ilişkinin anlamlı olmadığı görüldü. Okul öncesi dönemde çocuklara kazandırılacak doğru beslenme davranışları, çocuğun sağlığını önemli ölçüde etkileyecektir. Bu amaçla çocuğun birincil bakımıyla sorumlu kişi olan annelerin göstereceği davranışlar konusunda eğitim vererek desteklenmesi sağlanabilir.

Duygusal besleme davranışı, ebeveynin duygusal strese karşı yiyecek teklif etme ve yedirme ile ağırlık artışına sebep olabilecek bir davranış biçimi-

TABLO 4: Araştırmaya katılan bireylerin bazı sosyodemografik özelliklere göre EBTÖ ve alt ölçeklerinin puanları

	Duyusal beslenme		Yardımcı beslenme		Yemeye teşvik		Sıkı kontrollü		Toleranslı kontrollü	
	Ortanca (minimum-maksimum)	p değeri	Ortanca (minimum-maksimum)	p değeri	Ortanca (minimum-maksimum)	p değeri	Ortanca (minimum-maksimum)	p değeri	Ortanca (minimum-maksimum)	p değeri
Anne yaş										
≤30	10 (5-23)		6,5 (4-19)		32 (16-40)		16 (10-20)		12 (6-25)	
31-35	10,5 (5-20)	0,121	8 (4-17)	0,369	29,5 (24-39)	0,842	14 (8-20) ^a	0,018	14 (7-19) ^a	0,009
36≤	9,5 (5-22)		7 (4-15)		31,5 (24-37)		16 (7-20) ^b		12 (7-18) ^b	
Baba yaş										
≤35	10 (5-23)		8 (4-19)		31 (16-40)		16 (10-20)		13,5 (6-25)	
36≤	11 (5-22)	0,165	8 (4-15)	0,991	30 (24-40)	0,412	16 (7-20)	0,172	13 (7-19)	0,002
Anne öğrenim düzeyi										
Lise ve altı	9 (5-23)		9 (4-19)		29 (23-40)		16 (10-20)		12 (7-25)	
Üniversite ve üzeri	11 (5-20)	0,977	7,5 (4-15)	0,08	31 (16-40)	0,001	16 (7-20)	0,898	13,5 (6-19)	0,061
Baba öğrenim düzeyi										
Lise ve altı	8 (5-23)		6 (4-19)		28,5 (23-38)		16 (7-20)		11,5 (7-25)	
Üniversite	11 (5-20)	0,808	8 (4-15)	0,335	31 (16-40)	0,354	16 (10-20)	0,696	13 (6-19)	0,216
Lisans üstü	11 (5-17)		9 (4-17)		31 (27-39)		15 (8-19)		14 (7-16)	
Algılanan ekonomik durum										
İyi	10 (5-20)		8 (4-17)		31 (23-40)		15 (8-20)		13 (7-17)	
Orta	11 (5-23)	0,839	8 (4-19)	0,669	30 (16-40)	0,166	16 (7-20)	0,366	13 (6-25)	0,776
Kötü	9 (6-10)		6 (6-12)		31,5 (27-35)		17 (10-19)		9,5 (8-17)	
Çocukta hastalık varlığı										
Yok	10 (5-23)		8 (4-19)		30 (16-40)		16 (7-20)		13 (6-25)	
Var	12 (5-15)	0,664	9 (4-15)	0,036	34 (29-40)	0,460	15 (13-20)	0,357	13 (12-14)	0,352
BKİ										
Zayıf-normal	10 (5-22)		8 (4-17)		30 (16-40)		16 (7-20)		12 (6-19)	
Kilolu-obez	11 (5-23)	0,148	8 (4-19)	0,667	31 (24-38)	0,097	15,5 (8-20)	0,104	14 (8-25)	0,399
Çocuğun günlük öğün sayısı										
≤2	11,5 (5-22)		10 (4-17) ^a		29,5 (24-39)		16 (10-20)		14,5 (7-19)	
3	10 (5-18)	0,241	8 (4-15)	0,001	31 (16-40)	0,898	16 (8-20)	0,441	12 (6-18)	0,162
4≤	11 (5-23)		6 (4-19) ^b		30 (27-40)		16 (7-20)		13 (7-25)	

a,b: Birbirinden farklı; EBTÖ: Ebeveyn besleme tarzı ölçeği; BKİ: Beden kitle indeksi

dir.¹⁸ Aç olmadığı halde stresli bir durumda çocuğun besin tüketimine teşviki çocuğun duygusal aşırı yeme davranışının pekişmesine ve yüksek kalori tüketmesine sebep olabilir.^{19,20} Okul öncesi dönemde çocuğu olan ebeveynlerle yapılan bazı çalışmalarda anne yaşının ve öğrenim durumunun artması ile duygusal besleme davranışının azaldığı gösterilmiştir.^{15,21,22} Okul öncesi çocuklarla yapılan bir çalışmada annenin çocuğun kilosunu zayıf değerlendirmesinin, duygusal besleme davranışını artırdığı belirtilmiştir.¹⁹ Bazı çalışmalarda ise çocuğun BKİ'sinin anne besleme davranışı ile ilişkili olmadığı; 3-6 yaş aralığında çocuğu olan ebeveynlerle yapılan 2 çalışmada da duygusal beslemeyi ebeveynlerinin yaşının, öğrenim durumunun ve çocuğun BKİ'sinin etkilemediği bildirilmiştir.^{15,23} Benzer şekilde bu çalışmada anne ve baba yaşı, öğrenim düzeyleri, ekonomik durum, çocukta hastalık varlığı, çocuğun öğün sayısı ve BKİ'si ile duygusal besleme arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yardımcı besleme, çocuğun yemek yemesi veya istemediği bir yiyeceği tüketmesi karşılığında ödüllendirme yapılması davranışdır. Yardımcı besleme davranışının çocuklarda beslenme davranışları üzerinde, hem psikolojik hem de davranışsal olarak olumsuzluklara neden olarak tıkanırcasına yeme, aç olmadan yeme, fazla kiloluluk ve obezite gibi olumsuz etkiye sebep olabileceği bilinmektedir.^{20,24-27} Okul öncesi dönemde çocuğu olan ebeveynlerle yapılan bir çalışmada ekonomik durumu iyi olan ebeveynlerin yardımcı besleme düzeyinin daha düşük olduğu bildirilmiştir.²⁴ Farklı olarak bu çalışmada algılanan ekonomik durum ile yardımcı besleme davranışı arasında anlamlı fark yoktu. Farkın bulunması bu çalışmanın yapıldığı bölgenin sosyoekonomik düzeyi yüksek bölgede yapılmasından kaynaklanıyor olabilir. Anaokulunda çocuğu olan ebeveynlerle yapılan bir çalışmada anne öğrenim düzeyinin artması ile yardımcı besleme davranışının azaldığı belirtilmiştir.¹⁵ Diğer taraftan 3-6 yaş çocukların ebeveynleri ile yapılan 2 çalışmada ise ebeveynlerinin yaşının, öğrenim durumunun ve çocuğun BKİ'sinin yardımcı beslemeyi etkilemediği gösterilmiştir.^{21,23} Benzer şekilde bu çalışmada anne ve baba yaşı ile yardımcı besleme davranışı arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Bu çalışmada, anne öğrenim düzeyi üniversite

ve üzeri olanların yardımcı besleme davranışı, lise ve altı olanlardan anlamlı olarak daha düşük bulunmuştur ve bu sonuca göre anne öğrenim düzeyi arttıkça çocuklarını sağlıklı beslenme konusunda daha az yardımcı besleme davranışı gösterdiği söylenebilir. Ayrıca çocukta hastalık varlığı, ebeveynlerin yardımcı besleme davranışını artırmıştır. Çocukta var olan hastalıklar iştahı azaltabilmekte, bu durum ebeveynlerde kaygıyı artırabilmektedir.²⁸ Bu sebeple ebeveynlerin yardımcı besleme davranışlarında artış görülebilir. Bu çalışmada çocuğun günlük öğün sayısı 2 ve altı olan ebeveynlerde, 4 ve üzeri olanlara göre daha fazla yardımcı besleme davranışı görülmüştür. Çocuğun gün içinde tükettiği öğün sayısının az olması, ebeveynlere yetersiz ve dengesiz beslenme kaygısı oluşturarak, çocuğunun yeterli besin ve kalori almadığını düşündürebilir. Bu durum ebeveynlerden yardımcı besleme davranışının artmasına neden olabilir.

Cesaretlendirici besleme, çocuğun yemek yemesi için teşvik edilmesi davranışdır. Birçok çalışmalarda zayıf çocuğu olan ebeveynlerde cesaretlendirici besleme davranışı düzeyinin daha fazla olduğu bildirilmiştir.^{24,29,30} İki-altı yaş arası çocukların ebeveynleriyle yapılan başka bir araştırmada anne öğrenim düzeyinin azalması ile cesaretlendirici besleme davranışı puanının da azaldığı belirtilmiştir.³¹ Üç-altı yaş aralığında çocuğu olan ebeveynlerle yapılan başka bir çalışmada da lise ve üzeri eğitim durumu olanlarda cesaretlendirici besleme davranışını artırdığı gösterilmiştir.²³ Buna karşın okul öncesi dönemde çocuğu olan ebeveynler ile yapılan çalışmalarda ise ebeveyn yaşı, öğrenim düzeyi ve çocuğun BKİ'si ile cesaretlendirici besleme arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bildirilmiştir.^{15,21,24} Bu çalışmada ise çocuğun BKİ'si ve ebeveyn yaşı ile cesaretlendirici besleme davranışı arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır. Ayrıca bu çalışmada benzer şekilde anne öğrenim düzeyi üniversite ve üzeri olan bireylerde, lise ve altı olanlara göre cesaretlendirici beslenme davranışının anlamlı olarak daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu çalışma bulgularına bakıldığında annelerin öğrenim düzeyleri arttıkça çocuklarını sağlıklı beslenme konusunda cesaretlendirici davranışlar sergilediği söylenebilir.

Toleranslı kontrollü besleme, ebeveynin çocuğunun tüketiceği besinlere karar vermenin çocuğa bı-

rakılması davranışıdır. Sıkı kontrollü besleme ise, çocuğun yiyeceklerinin niteliğinin ve niceliğinin ebeveyn tarafından kontrol edilmesi davranışıdır. Yapılan bir çalışmada kontrol edici beslenme davranışının çocuğun beslenme davranışı üzerinde olumlu etki yapabileceği bildirilmiştir.²⁷ Ancak aşırı kontrol edici beslenme davranışının çocuklarda emosyonel yeme davranışını artırabilmektedir.²⁷ Okul öncesi dönemde çocuğu olan ebeveynler ile yapılan bir çalışmada çocuklarının kiloları hakkında endişeli olduğunda daha kısıtlayıcı beslenme davranışı sergiledikleri, çocuklarının düşük ağırlıkta olması ve yiyecekten kaçınmalarının artması ile daha fazla yeme baskısı yaptığı bildirilmiştir.³² Benzer şekilde başka bir çalışmada çocuğun vücut ağırlığı azaldıkça sıkı kontrollü besleme davranış düzeyinin arttığı belirtilmiştir.²⁴ Farklı olarak bu çalışmada çocuğun BKİ'si ile sıkı ve toleranslı kontrollü besleme davranışları arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır. Okul öncesi dönemde çocuğu olan ebeveynlerle yapılan bir çalışmada anne öğrenim düzeyi arttıkça, kontrollü besleme düzeylerinin de arttığı gösterilmiştir.²² Farklı olarak bu çalışmada anne öğrenim düzeyi ile sıkı ve toleranslı kontrollü besleme davranışları arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır. Ayrıca 36 yaş ve üzeri olan annelerin 31-35 yaş aralığında olanlara göre sıkı kontrollü besleme davranışı puanı daha yüksek, toleranslı kontrollü beslenme davranışı puanı daha düşüktür. Baba yaşının 35 ve altında olanlarda toleranslı kontrollü beslenme davranışı daha fazla görülmüştür. Çalışmalarda elde edilen farklı bulgular, katılımcıların farklı kültürel ve sosyodemografik özelliklerinden kaynaklı olabileceği düşünülmektedir.

Çalışmanın kesitsel olması, hesaplanan örneklem sayısına ulaşamaması, çalışmanın yapıldığı bölgede yaşayan insanların genelinin sosyoekonomik durumlarının yüksek olması çalışmanın kısıtlılığıdır.

SONUÇ

Çalışmanın yapıldığı bölgedeki 2-6 yaş çocuklarda fazla kiloluluk ve obezite ile ebeveyn davranışları

arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır. Çocukta hastalık varlığı, annenin öğrenim düzeyinin düşük olması ve çocuğun yemek yeme sıklığının az olması yardımcı beslenme davranışını artırmaktadır. Anne öğrenim düzeyinin artması yemeye teşvik davranışını artırmaktadır. Ebeveynlerine bağımlı olan okul öncesi dönemdeki çocuklar için rol model olan ve besin seçimlerinden sorumlu olarak çocuğa kazandıracakları beslenme davranışları, çocuğun yetişkinliğinde de etkili olacaktır. Bu sebeple ebeveynlerin çocuklarını besleme davranışlarının olumlu olması, çocukların beslenme davranışlarına da olumlu yansıyacaktır. Bu çalışmadan elde edilen bulguların toplum sağlığının gelişmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ebeveyn besleme davranışının çocuk sağlığı ve yetişkinlikteki etkileri konusunda etkilerini kapsamlı bir şekilde ortaya koyabilmek için daha fazla çalışmaya ihtiyaç vardır.

Finansal Kaynak

Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili doğrudan bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet, gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir firma veya herhangi bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde, çalışma ile ilgili verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirdiştirlik, herhangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Fikir/Kavram: Aslı Ayça Özyazgan Tokay, Adnan Tokay, Erkan Pehlivan; **Tasarım:** Aslı Ayça Özyazgan Tokay, Fuat Zengin; **Denetleme/Danışmanlık:** Erkan Pehlivan; **Veri Toplama ve/veya İşleme:** Fuat Zengin, Adnan Tokay; **Analiz ve/veya Yorum:** Aslı Ayça Özyazgan Tokay; **Kaynak Taraması:** Aslı Ayça Özyazgan Tokay, Fuat Zengin; **Makalenin Yazımı:** Aslı Ayça Özyazgan Tokay, Fuat Zengin, Adnan Tokay; **Eleştirel İnceleme:** Erkan Pehlivan; **Kaynaklar ve Fon Sağlama:** Fuat Zengin, Adnan Tokay; **Malzemeler:** Fuat Zengin.

KAYNAKLAR

1. Yılmaz R, Erkorkmaz Ü. Çocuklarda Yeme Davranışı Anketinin Türkçe uyarlama çalışması [Adaptation study of the Turkish Children's Eating Behavior Questionnaire]. *Anadolu Psikiyatri Derg.* 2011;12:287-94. [Link]
2. Aydın G, Akay D, İbiş E. 3-7 yaş çocuğa sahip annelerin beslenmeyle ilgili davranışlarının incelenmesi [Investigation of behaviors of mothers with 3-7 ages children related to nutrition]. *Trakya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi.* 2017;7(2):683-700. [Crossref]
3. Mallan KM, Daniels LA, Nothard M, Nicholson JM, Wilson A, Cameron CM, et al. Dads at the dinner table. A cross-sectional study of Australian fathers' child feeding perceptions and practices. *Appetite.* 2014;73:40-4. [Crossref] [PubMed]
4. T.C. Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Türkiye'de okul çağı çocuklarında (6-10 yaş grubu) büyümenin izlenmesi (TOÇB) projesi araştırma raporu. 2011. Erişim tarihi: 1 Nisan 2024. [Link]
5. World Health Organization [Internet]. Levels and trends in child malnutrition. ©2025 WHO [Cited: August 28, 2024] Available from: [Link]
6. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2018. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. 2019. [Link]
7. T.C. Sağlık Bakanlığı. Türkiye Çocukluk Çağı (İlkokul 2. Sınıf Öğrencileri) Şişmanlık Araştırması-COSI-TUR 2016. Ankara: Efe Matbaacılık; 2017. [Link]
8. Koç N, Bülbül SF, Akıncı N, Yıldız CK, Bölükbaş Ş. obez çocukların anne/babalarının beden kütle indeksleri beden algılarını etkiler mi [Does body mass indexes of obese children's parents affect body perceptions]? *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi.* 2018;7(2):11-20. [Crossref]
9. Çalışır H, Karaçam Z. The prevalence of overweight and obesity in primary schoolchildren and its correlation with sociodemographic factors in Aydın, Turkey. *Int J Nurs Pract.* 2011;17:166-73. [Crossref]
10. Kerkez İF, Tatal V, Akınar F. Okul öncesi dönemde beden imajı algısı ve beden memnuniyetsizliği [Body image perceptions and body dissatisfaction among preschoolers]. *Hacettepe Journal of Sport Sciences.* 2013;24(3):234-44. [Link]
11. Whitaker KL, Jarvis MJ, Beeken RJ, Boniface D, Wardle J. Comparing maternal and paternal intergenerational transmission of obesity risk in a large population-based sample. *Am J Clin Nutr.* 2010;91(6):1560-7. [Crossref] [PubMed]
12. Sarıtekin S, Dindar İ. Edirne merkez kreş ve anaokullarına kayıtlı 2-6 yaş grubu çocukların büyüme gelişme durumları ve etkileyen etmenler. *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi.* 2013;12(1):11-24. [Crossref]
13. Kutluay M, Merdol K. Okul öncesi dönem çocuklarının beslenmesi. Ankara: Klasmat Matbaacılık; 2021. [Link]
14. Arslan N, Erol S. Ebeveyn Yemek Zamanı Davranışları Ölçeğinin Türkçe geçerlik ve güvenilirliği [Validity and reliability of the Turkish Form of the Parent Mealtime Action Scale]. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi.* 2014;16(3):16-27. [Link]
15. Muslu GK, Beytut D, Kahraman A, Yardımcı F, Başbakkal Z. Nutritional style of parents and examination of the effective factors. *Türk Pediatri Ars.* 2014;49(3):224-30. [Crossref] [PubMed] [PMC]
16. Baysal A. Diyet El Kitabı. Ankara: Hatiboğlu Yayınevi; 2014.
17. Wardle J, Sanderson S, Guthrie CA, Rapoport L, Plomin R. Parental feeding style and the inter-generational transmission of obesity risk. *Obes Res.* 2002;10(6):453-62. [Crossref] [PubMed]
18. Özçetin M, Yılmaz R, Erkorkmaz Ü, Esmeray H. Ebeveyn besleme tarzı anketi geçerlik ve güvenilirlik çalışması [Reliability and validity study of parental feeding style questionnaire]. *Türk Pediatri Arşivi Dergisi.* 2010;45:124-31. [Crossref]
19. Çalışkan Z. ve Koç ET. Okul öncesi çocuklarda ebeveyn besleme tarzı ve etkileyen faktörler [Parent nutrition style and affecting factors in preschool children]. *Türkiye Klinikleri J Nurs Sci.* 2020;12(4):485-95. [Crossref]
20. Rodenburg G, Kremers SP, Oenema A, van de Mheen D. Associations of parental feeding styles with child snacking behaviour and weight in the context of general parenting. *Public Health Nutr.* 2014;17(5):960-9. [Crossref] [PubMed] [PMC]
21. Dolkun B, Öztürk S. 3-6 yaş çocuğa sahip annelerin duygusal zekâ düzeyleri ve beslenme stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi: tanımlayıcı ve ilişki arayıcı bir çalışma [Investigation of the relationship between emotional intelligence levels and feeding styles of mothers with 3-6-year-old children: a descriptive and correlational study]. *Türkiye Klinikleri J Health Sci.* 2022;7(1):86-93. [Crossref]
22. Saxton J, Carnell S, van Jaarsveld CH, Wardle J. Maternal education is associated with feeding style. *J Am Diet Assoc.* 2009;109(5):894-8. [Crossref] [PubMed]
23. Ulusoy H, Demir G. Ebeveynlerin yeme davranışları, çocuk besleme tarzları ve ilişkili faktörler [Parental eating behaviors, feeding styles and related factors]. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi.* 2022;11(2):710-22. [Crossref]
24. Okur N. Kamu Kurumlarına Bağlı Dört Gündüz Bakımevine Devam Eden Çocuklarda Yeme Davranışı Ve Ebeveyn Besleme Tarzının Değerlendirilmesi [Yüksek lisans tezi]. Ankara: Ankara Üniversitesi; 2017. [Link]
25. Mason TB. Parental instrumental feeding, negative affect, and binge eating among overweight individuals. *Eat Behav.* 2015;17:107-10. [Crossref] [PubMed]
26. Inhulsen MM, Mérelle SY, Renders CM. Parental feeding styles, young children's fruit, vegetable, water and sugar-sweetened beverage consumption, and the moderating role of maternal education and ethnic background. *Public Health Nutr.* 2017;20(12):2124-33. [Crossref] [PubMed] [PMC]
27. Reyhan R. Ebeveyn Besleme Tarzının Okul Çağı Çocuklarının Beslenme Alışkanlıkları, Uygulamaları, Antropometrik Ölçümleri Ve Yaşam Kaliteleri Üzerine Etkisi [Yüksek lisans tezi]. Gaziantep: Hasan Kalyoncu Üniversitesi; 2021. [Link]
28. Yurdeşen S. Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Yeme Davranışları Ve Annelerinin Beslenme Bilgi Düzeylerinin Değerlendirilmesi [Yüksek lisans tezi]. İstanbul: İstanbul Atlas Üniversitesi; 2024. [Link]
29. Carnell S, Wardle J. Associations between multiple measures of parental feeding and children's adiposity in United Kingdom preschoolers. *Obesity (Silver Spring).* 2007;15(1):137-44. [Crossref] [PubMed]
30. Wardle J, Carnell S. Parental feeding practices and children's weight. *Acta Paediatrica.* 2007;96(454):5-11. [Crossref] [PubMed]
31. Güldalı Dereli S, Angın E. 48-72 aylık çocuğa sahip annelerin ebeveynlik yetkinliği ile çocuklarını besleme tarzı arasındaki ilişki [The relationship between parental competency and feeding children of parents who have 48-72 months of age children]. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi.* 2021;10(3):19-49. [Link]
32. Ek A, Sorjonen K, Eli K, Lindberg L, Nyman J, Marcus C, et al. Associations between parental concerns about preschoolers' weight and eating and parental feeding practices: results from analyses of the child eating behavior questionnaire, the child feeding questionnaire, and the lifestyle behavior checklist. *PLoS One.* 2016;11(1):e0147257. [Crossref] [PubMed] [PMC]